

Tasviriy san'at darslarida kreativlik va ijodiy tafakkurni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari

Gadoyev Ibrohim Niyozovich

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi” kafedrası v/b dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san'at darslarida o'quvchilarda kreativlik va ijodiy tafakkurni shakllantirishning pedagogik asoslari tahlil qilingan. Maqolada turli didaktik usullar, interfaol metodlar va amaliy mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning badiiy tafakkurini rivojlantirish yo'llari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, ijodiy yondashuvni rag'batlantirish, san'at asarlarini tahlil qilish va o'z ijodiy ishlarini yaratish jarayonidagi metodik imkoniyatlar yoritilgan.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, kreativlik, ijodiy tafakkur, pedagogik metodlar, interfaol dars, badiiy tarbiya, o'quvchi faoliyati.

Hozirgi ta'lim tizimida o'quvchilarni nafaqat bilim bilan ta'minlash, balki ularning ijodiy tafakkurini rivojlantirish muhim vazifalardan biridir. Tasviriy san'at fani ijodiy salohiyatni shakllantirish, estetik didni rivojlantirish va badiiy tafakkur ko'nikmalarini mustahkamlash uchun samarali vosita hisoblanadi.

O'quvchilarning kreativlik va ijodiy tafakkurini rivojlantirish jarayonida o'qituvchining metodik yondashuvi va darsning mazmuni muhim rol o'ynaydi. Interfaol metodlar, amaliy mashg'ulotlar va innovatsion yondashuvlar orqali o'quvchi faolligi oshiriladi, u san'atni nafaqat o'rganadi, balki yaratadi ham. Shu orqali o'quvchi o'z fikrini ifodalash, estetik qarashlarni shakllantirish va ijodiy yechimlar topishga o'rgatiladi.

Shovdirov S.A.ning ilmiy ishlari shuni ko'rsatadiki, tasviriy san'at darslarida ijodiy yondashuvni rag'batlantirish o'quvchilarning estetik saviyasini oshiradi va ularni mustaqil fikrlashga yo'naltiradi. Shu sababli, zamonaviy darslarda kreativlikni rivojlantirish metodlariga alohida e'tibor qaratish zarur.

Tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning kreativlik va ijodiy tafakkurini rivojlantirish pedagogik jarayonning eng muhim komponentlaridan biridir. Kreativlik nafaqat o'quvchining badiiy qobiliyatini rivojlantiradi, balki uning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va yangi badiiy yechimlar yaratish salohiyatini ham oshiradi. Shu sababli, darsning mazmuni va metodik yondashuvlar o'quvchilarning ijodiy salohiyatini faollashtirishga yo'naltirilishi lozim.

Pedagogik nuqtai nazardan, tasviriy san'at darslarida ijodiy tafakkur va kreativlikni shakllantirishda bir nechta samarali metodlar mavjud. Ulardan biri interfaol metodlar bo'lib, ular o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi. Masalan, “Aqliy hujum”, “muammoli vazifa”, “guruh muhokamasi” kabi metodlar o'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantiradi, turli badiiy yechimlarni sinab ko'rishga undaydi.

Interfaol metodlar o'quvchilarda tanqidiy va tahliliy fikrlashni shakllantiradi, ularning ijodiy yondashuvini kengaytiradi.

Bundan tashqari, loyiha asosida o'qitish (project-based learning) ijodiy tafakkurni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. O'quvchilar o'z ijodiy loyihalarini yaratish jarayonida faqat texnik ko'nikmalarni emas, balki estetik qarashlarni ham o'zlashtiradilar. Masalan, milliy naqshlar asosida kompozitsiya yaratish, o'z tasviriylarini rang uyg'unligi va shakl ritmi jihatidan tahlil qilish orqali ular san'atni chuqurroq anglay boshlaydilar. Shu bilan birga, loyiha ishlari o'quvchilarda mustaqil izlanish, muammoni aniqlash va yechim topish qobiliyatini rivojlantiradi.

Multimedia va raqamli vositalardan foydalanish ham ijodiy tafakkur rivojiga katta hissa qo'shadi. Tasviriylar san'at darslarida interaktiv taqdimotlar, video materiallar, raqamli dizayn va 3D modellash dasturlari orqali o'quvchilar o'z ijodiy ishlari turli formatlarda yaratish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, milliy ornamentlar yoki qadimiy badiiy asarlarni raqamli formatda qayta ishlash, o'z kompozitsiyalarida qo'llash o'quvchilarning innovatsion yondashuvini rivojlantiradi. Shu tarzda zamonaviy texnologiyalar yordamida dars jarayoni qiziqarli va interfaol bo'ladi, o'quvchilar o'z badiiy fantaziyasini erkin namoyon etadi.

Flipped classroom (teskari sinf) texnologiyasi ham tasviriylar san'at darslarida ijodiy tafakkur rivojini qo'llab-quvvatlaydi. Ushbu yondashuvda o'quvchilar darsdan oldin materiallarni o'rganadilar, dars vaqtida esa ularni muhokama qilib, amaliy mashqlar bajaradilar. Bu jarayon o'quvchilarning mustaqil fikrlashini, san'at asarlarini tahlil qilishini va ijodiy yechimlar topishini rag'batlantiradi. Shu bilan birga, o'qituvchi o'quvchiga yo'naltiruvchi va motivator sifatida yordam beradi, darsni individual va guruh ishlari bilan boyitadi.

O'quvchilarda kreativlikni rivojlantirishda rag'batlantirish muhim rol o'ynaydi. Ularni san'at asarlarini tahlil qilish, o'z badiiy ishlari namoyish qilish va sinfdoshlari bilan baham ko'rishga jalb qilish orqali ijodiy faollik oshadi. Shu bilan birga, o'qituvchi konstruktiv fikr bildirish, ijodiy g'oyalarni mustaqil ishlab chiqishga o'rgatadi. Bu esa o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy tafakkur va estetik idrokni rivojlantiradi.

Shovdirov S.A.ning tadqiqotlari asosida ta'kidlash mumkinki, o'quvchilarning badiiy tafakkurini rivojlantirish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash zarur. Interfaol va amaliy metodlar o'quvchilarning fikrlash jarayonini faollashtiradi, ularni turli badiiy yechimlar yaratishga undaydi. Shu bilan birga, o'quvchilarning shaxsiy ijodiy uslubini shakllantirishga imkon beradi, ularni san'atni chuqur anglaydigan va o'z fikrini ifodalay oladigan shaxslar sifatida tarbiyalaydi.

Ijodiy tafakkur va kreativlikni rivojlantirish jarayonida o'quvchilar san'at asarlarini tahlil qilishni o'rganadilar, rang uyg'unligini, kompozitsiya va badiiy obrazni his qilish orqali estetik idrokini kengaytiradilar. Shu tarzda, dars faqat texnik ko'nikmalarni o'rgatish bilan cheklanmay, o'quvchilarni badiiy tafakkur va estetik sezgirlikka ega shaxs sifatida tarbiyalaydi.

Shuningdek, o'quvchilarni ijodiy faoliyatga jalb qilish jarayonida milliy badiiy an'analarni qo'llash ham muhimdir. Milliy naqshlar, ornamentlar va xalq bezaklari asosida kompozitsiyalar yaratish o'quvchilarga o'z xalqining madaniy merosini anglash va uni ijodiy yo'l bilan ifodalash imkonini beradi. Bu jarayon o'quvchilarning estetik va ma'naviy rivojini bir vaqtning o'zida ta'minlaydi, ularni san'atga bo'lgan qiziqish va hurmat ruhida tarbiyalaydi.

Natijada, tasviriy san'at darslarida kreativlik va ijodiy tafakkurning pedagogik rivoji o'quvchilarning nafaqat badiiy salohiyatini, balki mustaqil fikrlash, estetik idrok va ijodiy yechimlar topish qobiliyatini oshiradi. Shu sababli, darslarni rejalashtirishda interfaol metodlar, loyiha ishlari, multimedia va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni uyg'unlashtirish muhim ahamiyatga ega.

Tasviriy san'at darslarida kreativlik va ijodiy tafakkur o'quvchilarning badiiy salohiyatini rivojlantirish, estetik didini shakllantirish va mustaqil fikrlashini rag'batlantirishda muhim vositadir. Interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish, multimedia va raqamli texnologiyalar o'quvchilarning ijodiy faolligini oshiradi, ularni san'atga qiziqtiradi va ijodiy yechimlar topishga yo'naltiradi.

Shovdirov S.A. tadqiqotlarida ta'kidlanganidek, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash tasviriy san'at darslarining samaradorligini oshiradi, o'quvchilarda estetik idrokni rivojlantiradi va ularni ijodiy tafakkurga ega shaxslar sifatida tarbiyalaydi. Shu bois, o'qituvchilar kreativlikni rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlarni doimiy ravishda qo'llashlari zarur.

Shuningdek, milliy badiiy an'analarni qo'llash o'quvchilarda milliy madaniyatga hurmatni shakllantiradi va ularni badiiy tafakkur bilan uyg'un rivojlantiradi. Natijada, tasviriy san'at darslarida ijodiy tafakkur va kreativlikni rivojlantirish nafaqat texnik ko'nikmalarni, balki o'quvchilarning estetik va ma'naviy rivojini ham ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavdirov S. A. *Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology* // AIP Conference Proceedings. – 2025.
2. Shavdirov S. A. *Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons* // Eastern European Scientific Journal. – 2017.
3. Ibraimov X., Shovdirov S. *Theoretical Principles of the Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students* // Science and Innovation. – 2023.
4. Shovdirov S. A. *Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari* // Inter education & global study. – 2024.
5. Шавди́ров С. А. *Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари* // Современное образование (Узбекистан). – 2017.